

FR. CVETKO:

Milici v spomin.

Tam na svetokriškem pokopališču sredi rodovitnega Murskega polja se dviguje v otroškem oddelku bel marmornat grobni spomenik. Najvišji je v tem oddelku, zato ga je lahko že oddaleč zazreti. Vrh hladnega mramorja je pritrjen kip nežnega belega angelčka, a doli v hladnem grobu spava smrtno spanje drug angelček — nadebudna deklica, ki jo je nalik nežni cvetki prerano strl mrzli dih neizprosne smrti. V zlatih črkah se bliščeči napis na spomeniku nam pove, da je slovela ta deklica na ime Milica Cvetkova.

Slehrno nedeljo in praznik — često tudi v delavnik — obiše ta grob črno oblečena gospa: mamica rajne Milice. Tam ob gomili se spominja veselih dni, ko je še ljubka, zlatolasa in poslušna deklica skakljala doma po sobah in kuhinji okolo svojih bratcev in sestric, okolo staršev in gostov, po cvetnem vrtu in zeleni trati... Spominja se tam njenega zvonkega, srebrnočistega glaska, ko je kakor gozdna Vila prepevala mile slovenske pesmi ter klicala svoje ljubljene punčke... In kako samozavestno se je postavila na oder ali kamorsibodi, kadar je deklamovala kako lepo pesem iz „Zvončka“, ali pa iz poezij našega nesmrtnega pesnika Gregorčiča! Pra-

vilni naglas je pogodila vedno sama brez tuje pomoči in tujega navodila. Pač res krasni, iz duše neizbrisni so ti divni spomini!

Hudo, neizrečeno hudo mora biti pri srcu dobrim staršem, zlasti rahločutni materi sedaj, ko ljube Milice več ni, ko krije njeno truplo odeja hladne zemlje. Za vedno je požrl grob to blago bitje, ki je dihala na vso svojo okolico radost in veselje, kakor siplje zlato solnce po svojih žarkih na zemljo svetlobo, toploto in — življenje. Oj, usoda, trpka usoda! Brezsrčna si, in krute so tvoje roke! Ni čuda, da spolzevajo čuteči materi ob teh tožnih spominih po licih obile solze. A naj le teko, saj uprav one dajejo jadrnemu človeškemu srcu najboljše utehe! Toda ozrimo se malo v življenje objokovane deklice!

Bilo je na predbožični dan pred blizu devetimi leti, ko se je porodila Cvetkova hčerka Milica. Veliko veselje je zavladalo v učiteljski družini, in tistega leta je bil Božič najmanj dvakrat tako lep kakor bi bil sicer. Prav ljub in srčan je bil mali otroček, in starši ter njegova teta so kar tekmovali med seboj v tem, kdo ga bo več ujčkal. Prebila je navadne otroške bolezni v prvem letu. Že v osmem mesecu je izgovarjala prve besede „mama“ in „ata“. Koliko smeha je bilo za njo in za gledajoče, ko je začela tekati in se igrati!

Sedaj sta z atejem igrala na klavirju, pevala in plesala; mama pa je pridnemu detetu pripovedovala kratke pravljice in povesti. Novih pesemc se je otrok naučil najlažje od nje. S tremi leti starosti je prav gladko pripovedoval razne dogodke iz svoje okolice ter znal pevati lepo število mičnih slovenskih pesmi. Najbolj pa se ji je podalo, ko je v drugem letu nežno klicala „atija“, „mamija“ in „tetija“; to so bili njeni izrazi za ateja, mamo in teto.

Dekletce je kazalo tudi o vsaki priliki mehko, sočutno srce. Bognedaj, da bi se bila godila v njeni prisotnosti komu kaka krivica! Tedaj je bila globoko užaljena in malone razburjena, da je začela plakati, kakor da bi bila veljala krivica njej.

In ko je dobila triletna Milica bratca Branka, s koliko nežnostjo in skrbnostjo se je zanimala zanj! Ni je bilo zjutraj ali zvečer ure, da bi ne bila šla k njegovemu vozičku ter mu povedala nekaj ljubeznivih besedi in ga pobožala po njegovih mehkih ličkih. Kadar pa se je tupatam lačen jokal, je legla tiha žalost tudi na njen obrazek. Obe z mamo sta izkušali potem utešiti malega godca s sladkim mlekom. Najbolj zanimivo pa je bilo, ko je malček jel delati prve poizkuse v hoji; smehu ni bilo ne konca ne kraja, ko je mali možic telebnil na tla ter se potem kobacal po vseh štirih dalje. Pač res, da je vsak začetek težaven! Naposled pa so se mlade nožice vendarle privadile hoji in se utrdile toliko, da je mali bratec racal še precej sigurno in samostojno.

Ta presrečna ljubezen ju je vezala tudi v poznejših letih; pri igri sta bila druga v vsej le Branko in Milica, dasi je dobila sčasoma še dva druga brata in eno sestrico.

Kakor pa dostikrat zakrijejo temni oblaki solnčnojasno nebo, tako poseže v brezskrbno otroško življenje često kruta roka nesreče. Bolezen pride časih kar čez noč, tiho kakor tat, hoteč pobrati staršem njih najdražje blago — ljube otročke. Tudi v Cvetkovo družino se je pritihotapila nenadno znana morilka otrok — davica. Najprej je priklenila na posteljo petletno Milico, zatem pa njena bratca Branka in Tončka. Tekom ene noči je dobila deklica polno grlo rumenkastega obložka, ki jo je hotel zadušiti. V največji sili je prišla zdravniška pomoč. Star, izkušen zdravnik ji je vbrizgnil dvakrat zdravilnega seruma in odredil vse potrebno. Tri noči je bdel njen oče pri bolnici ter ji vpihal v sopila razkuževalne pare in — rešena je bila. Po tej hudi bolezni pa ni dobila dolgo časa svojega čistega glasu nazaj, in staršem se je zdelo, kakor da so ji v bolezni noge malce ohromele. Toda sčasoma so izginili ti posledki popolnoma. Na enak način sta ozdravela bratca.

Prišlo je Telovo, ta za deklice tako veseli dan. Milica je dobila novo belo obleko, venček in majhen solnčnik ter je bila družica pri procesiji. To vam je sijala radost z njenega lica, ko je korakala tako ponosno med drugimi ovenčanimi deklicami! Že prejšnje, pa tudi poznejše noči se ji je sanjalo o telovski procesiji. V spanju je glasno vabila k sebi svojo prijateljico, Zorkovo Pavlico, da ji poda ročico kot tovarišici . . .

Ne dolgo potem sta se preselila oče in mati v drug kraj, na novo šolo; dolga vožnja na vozu in novi kraji ob cesti so dajali spotoma mnogo opravka mladi glavici. Tu je zagledala drugo cerkev, tam zopet visok hrib, mlin ob potoku, lično vas ali starodavni grad. Vse jo je mikalo in zanimalo.

V novem kraju se je kmalu udomačila in privadila kraju in ljudem. Posebno rada je občevala v opoldanskem odmoru z učenkami, ki so jo jemale med se kakor svojo vrstnico ter jo slušale in poslušale, ko jim je v svoji zgovornosti pripovedovala o svoji prijateljici Pavlici; umela pa je med svojo povest trositi razne mične opazke, kakor če natrosi mati v pogачo sladkih rozin. Tudi je z učenkami pela in se vedla vobče kakor kako odraslo dekle.

Ker je bila duševno zrela in dovolj razvita, smo jo vzeli že malo pred izpolnjenim šestim letom v šolo. Umna glavica se je naučila vsega igraje; že koncem prvega šolskega leta je znala prav spretno čitati, pisati, do 20 računiti, zlasti pa pripovedovati. Sedaj so se igrale v odmoru s součenkami „šolo“; Milica je bila učiteljica, druge so morale mirno sedeti, paziti ter jedrnato odgovarjati. Pri tem poslu se je vedla tako sigurno in spretno, da si je moral vsak opazovalec dejati: Dekle je kar rojeno za učiteljski poklic.

Doma je čitala z veliko vnemo lepe pravljice, posebno one lepe Milko Devojanove, basni in povesti iz šolarske knjižnice; najbolj pa sta ji bila k srcu prirasla „Zvonček“ in „Vrtec“. „Zvonček“ je bil njena dnevna duševna hrana še celo na smrtni postelji. — Poprej pa je morala slehni večer prečitati kako povest ali pesem iz „Zvončka“, preden je legla spat.

Domačih nalog in uka vobče pa pri vsej svoji zaljubljenosti v mične knjige ni zanemarjala, v tem je bila jako vestna. Kako se je radostila mama-učiteljica, ko je njena hčerka tako izvrstno odgovarjala, svoja mila modra očka pa upirala ljubeznivo vanjo! V to svoje zlatolaso dete je stavila vse najlepše nadeje. In kadar je prišel v razred gospod katehet, kdo drugi mu je znal odgovarjati boljše kakor Cvetkova Milica? Zato pa mu je bila tudi nekaka pomočnica in paziteljica in — ves razred jo je slušal na migljaj. Na svoje zvezke in knjige je kajpada skrbno pazila, da so bile *snažne odzunaj in odnotraj*. Samoumevno je, da je bila jako vesela, če je mogla z mamiko v cerkev.

Z veliko navdušenostjo je spisovala razne male povesti in kar je doživela. Ne morem si kaj, ljubi mladi bralci „Zvončka“, da vam ne podam tukaj nekaterih takih prostih spisov, neizpremenjenih ravnotako, kakor jih je izdelala pokojnica samostojno v svojem osmem letu, ko je bila celo nad 5 mesecev bolna. Evo jih!

Naša mačka.

Imam doma lepo mačico. Čisto mlada je in jako krotka. Oči ima bistre. Ako je dobre volje, prede in gode. Če jo ujemim, Bog pomagaj! Tedaj me lahko prasne. Na gobcu ima tudi dolge brke.

Vsi Sveti.

V ponedeljek je bil praznik Vseh Svetov. To je bil lep praznik, pa ne vesel. Že zjutraj smo šli k sv. maši. Ko smo prišli domov, so skuhalo mamika obed. Popoldne smo šli z mamo in Brankom v Veržej na pokopališče. Imamo tam dva groba. V njih počivata stric in sestrična Milica. Na ormoškem pokopališču pa mi počivajo dedek, babica, ujec in teta. Tudi v Pragi je pokopan moj ujec Josip Freuensfeld, ki je spisal mnogo pravljič in pesmi. V Gradcu pa je pokopan stric Davorin, brat mojega atka. Ko smo prišli v Veržej, smo na grobovih srčno molili in prižgali svečice. Zvečer smo se vrnili z mamiko domov. Atek so bili ta dan pri Mali Nedelji.

Prišla je jesen . . .

Ko sem prišla danes iz hiše na zrak, me je res zazebló. Ozrla sem se žalostna po polju. Tam sem zagledala ljudi pridno delati. Gotovo jih je že tudi zeblo. *Potem sem hitela s prijateljicami v šolsko sobo. Odzdaj se moram že toplo oblačiti, zakaj hladna jesen je že tukaj.*

Sejem v Radgoni.

Danes je v Radgoni velik sejem. Mimo naše šole je šlo po cesti mnogo ljudi. Gnali so živino. Tudi se je peljalo mimo šole veliko število voz. Nekateri ljudje so bili kupci, nekateri pa hočejo prodati živino in drugo blago.

Prvi sneg.

Včeraj nas je prišlo malo v šolo. Zakaj? Nekateri so imeli pri Sv. Križu izpoved. Drugi pa so se zbalii prvega snega in zato niso prišli v šolo. Že navsezgodaj je jelo gosto snežiti. Bilo je prav zimsko vreme. V šoli nas je tako zeblo, da smo morali drugokrat kuriti. Popoldne je nehala snežiti. Danes sije zopet ljubo sonce, ki si ga vsi želimo.

Miklavžev večer.

Sinoči je bil Miklavžev večer. Veselila sem se ga že dober mesec. Prišel je k nam lep „Miklavž“. Velel nam je moliti in peti. To smo storili radi. Dobila sem potem to-le: podobico, slive, sladkorčke, pero, dva svinčnika in dva rožiča, zunaj na hodniku pa je medtem stal parkelj. Rožljaj je z verigo, a se ga nismo prav nič bali.

Prihod ljubega bratca.

Pred enim tednom smo dobili malega otroka. Ime mu je Vladimir. To je jako ljubezniv in priden otrok. Ne joče se skoraj nič. Imam ga izmed vseh naših otrok najrajša, zakaj drugi so namreč jako nemirni in časih neubogljivi. Ta bo pa jako priden, kar upam od Boga.

To je bila njena zadnja naloga. Pisala jo je že v boleznii.

Bilo je dne 2. dec. 1908. leta, ko smo obhajali po vseh šolah boljali-manj slovesno 60letnico vlade našega presvetlega cesarja. Tudi mi smo pripravljali primerno šolarsko veselico; naučili smo se peti in deklamovati lepo število domoljubnih pesmi. Otroci so imeli neizmerno veselje; hrepeneče in koprneče so pričakovali tega dneva. Zjutraj dne 2. grudna so se zbrali polnoštevilno v šoli in potem smo korakali v eno uro oddaljeno cerkev k slavnostni maši.

Tanek sneg je pokrival zemljo, in zrak je bil precej oster, cesta zmrzla... Po maši smo se vrnili v šolo — na gorko. V prisotnosti mnogih staršev se je vršila jubilejska veselica. Z lic otročičev se sijala brezskrbna radost; zapeli in deklamovali so vrlo dobro. Milica je deklamovala med drugimi pesem „Slovenka sem“ — s krasnim naglasom. To in druge mnogokitične pesmi iz „Zvončka“, „Vrtca“ ali iz Gregorčičevih poezij se je naučilo dekletce čudovito hitro in — lahko; dvakrat, trikrat je celo pesem tiho prečitala, pa jo je znala. Naglas — in sicer popolnoma pravilen — je zadel sama.

Oni dan smo vso šolsko mladino pogostili z juho, mesom, s kruhom in z jabolčnikom. Dočim je bil torej ta dan radosten za otroke in odrasle, je bil za Milico najbrž usodepoln, zakaj skoraj gotovo se je bila tega dne prehladila, mogoče pa še tudi pozneje. Okolo Božiča jo je vrgel v posteljo hud sklepni revmatizem, ki ji je provzročil tudi vnetje srca. Trpela je ubožica grozne bolečine ter se ni mogla niti ganiti. Vsem se nam je smilila, ubožica nedolžna!

Prišel je zdravnik ter ji sicer otel življenje, toda ostala ji je hiba na srčnih zaklopnihah. Srce ji je takorekoč ohromelo ter ni moglo več pošiljati redno krvi v skrajne dele telesa.

Prej rdeča in polnolična deklica je v bolezni silno shujšala. Več ko četrť leta ni vsťala iz postelje. Srce ji je ostalo bolno tudi poslej. Ker pa je imela trdno zaupanje v popolno ozdravljenje, se je njeno stanje vendar čudovito izboljšalo. Bila je sčasoma navidez zopet precej zdrava in vesela in po dolgi dobi je prišla v šolo, kjer so jo njene ljube součenke sprejele z odprtimi rokami. A le kratko je bilo veselje staršev, sorodnikov in njenih součenk. „Vedma“, to je kruta usoda, ki preganja človeka od zibelke do groba z nabrušenimi zobmi, kakor pripoveduje bajka v lanskem Koledarju Družbe sv. Mohorja, ta brezčutna „Vedma“ ni prizanesla tudi Milici.

Isti dan, ko je dobila malega bratca, ki vam je znan že iz naloge, je jela bolehati iznova. Zopet je jelo slabeti njeno srce, vrhutega se je še pridružila pljučnica. Oh, koliko duševnih in telesnih muk je prebilo to mlado, nežno bitje! Često je vzdihnila in dejala: „Kako rada bi ozdravela in živela, ker sem še tako mlada!“

Zdravnik ji ni vedel pomagati drugače kakor da ji je olajšal trpljenje.

* * *

Izdihnila je svojo blago, angelskočisto dušo ter zaprla za vselej svoja modra očka na nepopisno žalost svojih staršev in bratcev. Belo oblečeno smo položili na mrtvaški oder, ji razčesali zlate lase, na glavico pa deli nežen venček. Zares, lepa je bila kakor nebeški krilatec.

Zunaj pa je jelo snežiti v velikih kosmih, prav kakor si je bila pokojnica predsmrtni dan želela. In beli metuljčki so padali gosto in brez prešťanka na zemljo, v hišo žalosti pa so kar trumoma prihajali otroci in odrasli kropit vsega svetnega gorja oteto Milico in pomolit za njeno dušo...

Debel sneg je odeval zemljo ter visel na vejah, uprav slikovito zimsko jutro je napočilo, ko smo nesli v kraj miru in pokoja belo rakev ter polagali v hladni grob svoje strte nade...

Zvonovi so peli svojo tožno pesem, nam pa so se krčila srca v nemi bolesti ter plakale duše... Oh, mnogo smo izgubili, mnogo! In take izgube so nenadomestljive...

A končno mora človek preboleti vse in se potolažiti kakor ve in more. To bodi goreči bralki „Zvončka“ v spomin!

